NAAR EEN COMPASSIEPARADIGMA?

JANNY BAKKER-KLEIN

Enkele weken geleden had ik een gesprek met een jongeman die erg boos was op iedereen die hem 'dwong' zich te laten vaccineren tegen COVID-19. Hij weigerde dit pertinent. Hij liet zich door niemand onder druk zetten en al helemaal niet door onze overheid, zei hij. Misschien herkent u dit soort boosheid ook wel in uw eigen omgeving. De gesprekken zijn vaak verhit en niet zelden polariserend. We hebben al snel ons oordeel klaar over de van ons zo verschillende ander. Hoe komen we weer op een respectvolle manier met elkaar in contact?

In het traditionele 'evidence based paradigma' wordt de mens gezien als een rationeel wezen. Je stopt er iets in en de uitkomst is te voorspellen. Maar de dagelijkse werkelijkheid van mensen is veel complexer. Mensen hebben een eigen karakter, handelen in contexten, hebben emoties, gaan relaties aan en handelen vaak ook op irrationele gronden.

We willen vaak dat mensen veranderen, zelfs als we weten dat dit niet kan. In de nieuwe meerjarenstrategie van Movisie staat dan ook een pleidooi om naast het 'evidence based paradigma' het 'compassieparadigma' te omarmen.

Misschien is het nuttig en nodig dat we in onze huidige manier van denken eerst vastlopen. Het dwingt ons op een andere manier naar de werkelijkheid te kijken. Dat was ook de visie van de Amerikaanse wetenschapsfilosoof Thomas Samuel Kuhn, die het heeft over vragen die niet kunnen worden beantwoord door bestaande wetenschappelijke methoden te volgen. Nieuwe paradigma's zijn nodig, nieuwe manieren om naar dingen te

kijken, vanuit een ander denkraam of wereldbeeld.

Anne Goossens, hoogleraar informele zorg & zorgethiek, gebruikt de metafoer van het klaverblad. In haar visie is het 'compassieparadigma' het nieuwste blad aan de klaver. In dit nieuwe paradigma gaat het om goed kunnen luisteren, om nederigheid en om het terugdringen van zelfoverschatting van hulpverleners.

Het principe van compassie vergt uitleg. De Amerikaanse socioloog Richard Sennett maakt duidelijk dat het bij compassie gaat om het verlenen van autonomie aan anderen. Door te ervaren hoe je van die ander verschilt, weet je ook meer over jezelf. Een belangrijke consequentie die hij daaraan verbindt, is dat je moet accepteren dat je die ander niet altijd begrijpt. Autonomie verlenen aan anderen die van jou verschillen, is de basis voor respect.

Tegenover compassie zet Sennett de situatie waarin mensen zichzelf met de ander verwarren (sympathie) of de situatie waarin sprake is van liefdadigheid of van medelijden (sentimenteel medeleven), wat vernederend is voor de ontvanger.

Het compassieparadigma gaan we de komende jaren hard nodig krijgen als we de menselijke maat centraal willen stellen en een samenleving nastreven waarin ook deze nu boze jonge man, zich erkent en thuis voelt.

Reageren? Mail naar J.Bakker@movisie.nl

DR. MR. JANNY BAKKER-KLEIN
Voorzitter Raad van Bestuur Movisie